

quia psalmus illi dicit: *Adorate scabellum pedum eius*. Quæro quod sit scabellum pedum ejus; et dicit mihi scriptura, *terra scabellum pedum meorum*. Fluctuans converto me ad Christum, quia ipsum quæro hic; et invenio, quomodo sine impietate adoretur terra, sine impietate adoretur scabellum pedum ejus; suscepit enim de terra terram: quia caro de terra est, et de carne Mariæ, carnem accepit. Et quia in ipsa carne hic ambulavit, et ipsam carnem nobis manducandam ad salutem dedit; nemo autem illam carnem manducat, nisi prius adoraverit: inventum est quemadmodum adoretur tale scabellum pedum Domini, et non solum non peccemus adorando, sed peccemus non adorando (a). Alia plura ejusdem s. Doctoris non minus luculenta testimonia, facili negotio congerere possemus, si opus esset, ex quibus ejus fides circa hunc articulum omnino cum reliquis Patribus et universa Ecclesia catholica evidenter convenire dignoscitur; sed ut brevitati studeamus, ab iis afferendis supersedemus (b).

Ad 1. prob. D. vocat panem etc. ratione specierum, et quatenus est figura ac signum plenum, C. ratione substantiæ, et quatenus sit figura, aut signum vatum, N. Responsio patet ex superius dictis et prænotatis.

Ad 2. D. Prout sacramentum, est signum rei sacræ, ac relate ad species externas, C. prout adequate sumitur una cum re contenta, seu juxta internam rei veritatem N. Quamnam fuerit Augustino mens ex allatis ejusdem testimoniis evincitur, quibus et istud addere juberit desumptum ex lib. IX. Confess. c. XIII. ubi de piissima matre sua Monica loquens: «Memoriam sui, inquit, ad altare tuum fieri desideravit, cui nullius diei prætermissione servierat, unde sciret dispensari victimam sanctam, qua deletum est chirographum, quod erat contrarium nobis.» Porro si ad altare dispensatur victima illa sancta, qua deletum est chirographum, quod erat contrarium nobis, evidens est, juxta s. Augustinum, inspecta interna rei veritate, non secundum quemdam modum, sed vere realiter et absolute in eucharistia contineri corpus Christi, quo in mortem tradito, redempti sumus.

Ad 3. D. Supposita veritate realis corporis Christi, C. ad hujus exclusionem N. Recolantur quæ diximus de Origene, et quæ prænotata sunt ad n. 8.

Ad 4. D. Facinus videtur jubere in sensu carnali rapharnaitico, quasi caro Christi esset in frusta concidenda et manducanda, ut alias ipsemet exponit et declarat s. Augustinus (c), C. in sensu catholico

(a) r. 8. Hæc fere ad verbum mutuatus est s. Doctor ex s. Ambrosio lib. III. de Spiritu Sancto cap. XI. ut adnotant hujus s. Patris opp. Maurini editores in l. I.

(b) Cf. Dissertat. P. Bovii S. J. De sacramento altaris fides s. Augustini. In Thesaurio Theologico Zacchariæ, Tom. X.

(c) Audiamus iterum s. Augustinum, mentem suam exponentem Tract. XXVII. in Jo. n. 5. ubi enarrans verba Christi: *caro non prodest quidquam*, scribit:

(d) Domine, magister bone, quomodo caro non prodest quidquam, cum tu dixeris, nisi quis manducave-

rit carnem meam etc.... Non prodest quidquam, sed quomodo illi intellexerunt, carnem quippe sic intellexerunt quomodo in macello venditur, non quomodo spiritu vegetatur. Iste propterea est sensus, quem excludit s. Doctor, juxta quem utique flagitium juberi videtur.

Verum de hoc aliisque s. Doctoris testimoniis, quibus hæretici abusi sunt, cf. Card. du Perron in opp. «Réfutation de toutes les objections tirées des passages de s. Augustin allégués par les hérétiques contre le sacrement de l'eucharistie.» Vol. in-fol. Paris 1624. Cf. præsertim cap. X. ubi textum, de quo loquimur, fuse exponit.

(a) Lib. IX. cap. V. op. Pro defensione trium capitulorum.

per sumptionem sacramentalem, qua juxta Apostolum I. Cor. XI. mors Domini annuntiatur, ideoque communicatur dominica passio N.

Ad 5 et 6. D. Loquens de fide, C. de eucharistia N. Nempe locc. cit. explanat s. Doctor, quod dixerat Christus Judæis: «Hoc est opus Dei, ut credatis in eum, quem misit ille;» item, quæ addit ibid. Christus v. 55. «Ego sum panis vitæ: qui venit ad me, non esuriat; et qui credit in me, non sitiet unquam.» Quæ profecto de fide in Christum sunt, quamvis et animadvertimus, hæc dicta non fuerint absque relatione ad eucharistiam.

Ad 7. D. Id est, non dubitavit Christus vocare corpus suum signum seu symbolum externum ac sacramentale corporis sui, quo corpus ipsum continebatur, C. substantiam ipsam sub signo latentem N. Id patet ex scopo s. Doctoris contententis adversus Adimantum manichæum, vere potuisse sanguinem animalium vocari animam eorum, quia sanguis est in pecoribus animæ signum, quod per synecdochen dictum est anima. Id autem declarat exemplo eucharistiæ, ejus signum seu symbolum externum dictum est a Christo corpus suum, etsi reipsa non sit nisi veri ejus corporis symbolum et signum, sub quo latet Christi corpus. Exinde solutio profluit animadversionis Albertini; siquidem inepte quidem de auro in propria specie, quod alteri præberetur quis diceret: *non dubitavit aurum appellare quod dabit*; ut recte, si aurum præberetur sub aliena specie.

II. Inst. Facundus Hermianensis manifeste realem Domini præsentiam ab altaris sacramento excludit. En ejus verba: «Sacramentum adoptionis suscipere dignatus est Christus, et quando circumciscus est, et quando baptizatus est; et potest sacramentum adoptionis, adoptio nuncupari; sicut sacramentum corporis et sanguinis ejus, quod est in pane, et poculo consecrato, corpus ejus et sanguinem dicimus; non quod proprie corpus ejus sit panis, et poculum sanguis; sed quod in se mysterium corporis ejus, sanguinisque contineant. Hinc et ipse Dominus benedicens panem et calicem, quem discipulis tradidit, corpus et sanguinem suum vocavit. Quocirca sicut Christi fideles, sacramentum corporis et sanguinis ejus accipientes, corpus et sanguinem Christi recte dicuntur accipere: sic et ipse Christus sacramentum adoptionis filiorum quem suscepisset, potuit recte dici, adoptionem filiorum suscepisse (a).» Ergo.

rit carnem meam etc.... Non prodest quidquam, sed quomodo illi intellexerunt, carnem quippe sic intellexerunt quomodo in macello venditur, non quomodo spiritu vegetatur. Iste propterea est sensus, quem excludit s. Doctor, juxta quem utique flagitium juberi videtur.

Verum de hoc aliisque s. Doctoris testimoniis, quibus hæretici abusi sunt, cf. Card. du Perron in opp. «Réfutation de toutes les objections tirées des passages de s. Augustin allégués par les hérétiques contre le sacrement de l'eucharistie.» Vol. in-fol. Paris 1624. Cf. præsertim cap. X. ubi textum, de quo loquimur, fuse exponit.

(a) Lib. IX. cap. V. op. Pro defensione trium capitulorum.

R. N. Si quid enim evincunt objecta Facundi verba, evincunt potius manifeste realem Christi præsentiam in eucharistia. Nam scopus ipsius est excusare, seu benigne interpretari, quod dixerat Theodorus Mopsuestenus, cuius capitulum damnatum est in conc. V. generali, scilicet Christum adoptionem filiorum suscepisse, quum in Jordane baptizatus est. Quod ut efficiat, totus in eo est, ut vincat, recte dici potuisse a Theodoro Christum suscepisse adoptionem, quia adoptionis suscepit sacramentum, nempe baptismum, qui licet improprie, attamen aliquo sensu potuit vocari adoptio. Hoc autem declarat exemplo eucharistiæ, in qua etsi exteriores species non sint vere et proprie ipsum Christi corpus et sanguis, cum tamen sub se contineant mysterium corporis et sanguinis ejus, id est, corpus et sanguinem Domini, aliquo sensu, licet improprie, dicuntur corpus et sanguis Christi; cum tamen reipsa illæ non sint nisi sacramentum seu signum externum ejusdem Christi corporis et sanguinis. Nisi enim Facundus veritatem Christi corporis in eucharistia credidisset, et credi ab omnibus pro certo habuisset, numquam hoc argumento usus esset ad emolliendum Theodori effatum. Hoc vero magis clare elucet ex eo, quod ibidem dicit: «Potest sacramentum adoptionis (scilicet baptisma) adoptio nuncupari.» Nam quamvis baptismus tantummodo sit sacramentum adoptionis, hoc est visibile signum adoptionis, et non sit ipsa adoptio, nulla dubitatio est, quin homines baptismum recipientes veram et non figuratam adoptionem filiorum Dei accipiant. Ergo a pari juxta Facundum etiamsi sacramentum, id est signum visibile corporis et sanguinis Domini proprie non sit ipsum corpus et sanguis Domini, qui tamen ipsum sacramentum sumit, veram et non figuratam carnem et sanguinem Christi recipit; quia species panis et vini revera in se mysterium, hoc est, arcanam tremendamque præsentiam (a), corporis sanguinisque Domini continent, et nos in pane et poculo consecrato carnem ejus et sanguinem sumimus, ut diserte Facundus testatur (b).

Ex hæcenus disputatis, circa germanam Patrum sententiam de reali Christi præsentia in eucharistia, constat, optime quadrare in adversarios animadversionem ejusdem Facundi, qui cit. loc. hæc vere scripsit: «Quemadmodum calumniantium hæreticorum est, ex dubiis et obscuris, quæ certa et manifesta sunt, male interpretari; ita solitum est prudentiæ ac pietatis catholicæ, ex indubitatibus atque evidentibus, firmare ambigua, et latentia declarare (c).»

(a) Cf. s. Jo. Chrysost. Hom. XIX. in ep. ad Rom. n. 6. qui mysterium appellat «quod ignotum et arcanum est, quod mirabile sit ac præter opinionem.»

(b) Cf. notas Sirmondi in hoc caput; necnon Muratorum op. cit. Dissert. De rebus liturg. c. VIII. Omnes siquidem antiquiores Protestantes, opportune atque importune, ad impugnandam veritatem catholicam tum de reali Christi præsentia, tum de transubstantiatione, Facundi verba adferre et inculcare consueverunt, ut Cave, Fellus, Binghamus etc.

(c) Initio cap. V. de quo egimus.

PROPOSITIO III. — Ostendi nequit, dogma de reali Christi præsentia in eucharistia rectæ rationi adversari.

Majoris perspicuitatis gratia nonnulla præmittenda sunt, priusquam manum admoveamus ad evincendam propositionis veritatem.

Ac 1. Animadvertimus difficultates, quas præfert dogma de reali Christi præsentia in eucharistiæ sacramento, communes esse ceteris fidei nostræ mysteriis, cum omnia pariter mentis nostræ captum excedant.

2. Proferimus nulli nos peculiari philosophiæ placito exclusive adherere ex tot, quæ circumferuntur circa corporum essentiam, nullumque eorum respuere, cui probati Philosophi ac Theologi calculum adjecerint, ut solverent difficultates, quas increduli aut hæretici urgent, quibus dogma catholicum velut impossibile et absurdum traducunt. Qui enim philosophiæ peripateticæ student, omnia exponunt juxta theoriam substantiæ et accidentium, quæ vocant absoluta. Illi negant Christi corpus in sacramento esse in loco respectu sui, sed asserunt solum esse in loco respectu accidentium panis, ibique existere per modum substantiæ, quæ abstrahit ab omni quantitate, qualitate, motu, situ, etc. De hac ratione fuse scholastici antiqui disserunt, nec ab ea abhorre, videtur Leibnitijs ipse (a). Illi vero, quibus cartesiana principia arident, quique corporis essentiam in actuali extensione in ordine ad locum constituunt, contendunt, omnes difficultates solvi posse per particularum corporis compressionem, sive mutuanam partium accessionem (b). Qui tuentur Boschowichiana elementa, seu puncta simplicia, censent sese a difficultatibus expedire posse, per partium, ut vocant, compenetrationem, et respectum, quem corpora habent ad coexistentia corpora. Nos itaque, his aliisque placitis prætermissis, malumus negative, sive via indirecta enunciata adstruere propositionem.

Omnibus adversariis fatentibus, eucharistiæ mysterium, perinde ac reliqua mysteria religionis nostræ, humanæ rationis captum superat. Jam vero implicat ostendi posse quidpiam rectæ rationi adversari, quod eam excedit. Etenim, ut ostendi posset aliquid rationi adversari, deberet ostendi repugnantia intrinseca duarum idearum, seu terminorum, quorum clara cognitio habeatur, ut comparari inter se possent ad eorum evincendam intrinsecam repugnantiam, circuli e. g. atque quadrati, quæ sese in eodem subjecto simultanee excludunt; comparari autem inter se nequeunt, quæ mentis aciem fugiunt et excedunt. Hæc porro applicantes casui nostro, sic progredimur. Ut ostenderent adversarii realem Christi præsentiam in eucharistia repugnare, deberent probe cognoscere intimam corporis essentiam, et statum seu modum, quem di-

(a) Syst. Theolog. p. 228.

(b) Cf. Gerdii in appendice ad opus: «Innuité-rialité de l'Âme contre M. Locke.» Opp. edit. Rom. Tom. III. p. 261. seqq.

cijus sacramentalem, quo Christi corpus existit in eucharistia, ut ex eorum collatione repugnantiam evincere possent. Atqui, etsi daremus eos optime callere naturam corporis, nullam adæquatam ideam aut cognitionem habent status seu modi sacramentalis, quo Christi corpus præsens est in eucharistia; impossibile propterea ipsis est, instituere comparationem horum duorum terminorum: nequeunt proinde a fortiori ostendere eorum intrinsicam repugnantiam. Illinc fit ut nullius ponderis sit quævis difficultas ab ipsis proposita, neque ulla prorsus sit, quæ hac indirecta ratione solvi non possit.

DIFFICULTATES.

I. Obj. Dogma de reali Christi præsentia in eucharistia repugnat in se; destruit omnem certitudinem ex parte sensuum; scatet innumeris incommodis. Ergo. Ac 1. fieri nequit ut Christi corpus in eucharistia præsens sit, quin detur compenetratio, et multilocatio: at uti utraque repugnat; compenetratio enim pugnat cum physicæ notionibus; sed illa etiam admissa in Christi corpore, prout præsens est in eucharistia, inde sequeretur aliud esse corpus a vero Christi corpore diversum; corporis enim essentia in partium seu elementorum certo ac determinato modo, seu nexu et dispositione consistit. 2. Repugnat præterea multilocatio, qua fieret 3. ut idem corpus esset divisum a se ipso, ut 4. esset unum et multiplex pro multitudinis locorum, 5. ut contrariis plane affectionibus in diversis locis subiceretur, 6. posset ubique esse, 7. majus et minus etc. Ergo.

N. R. A. Ad 1. autem prob. Transmittimus maj. et min. quoad compenetrationem, cum nostrum non sit quæstiones philosophicas expendere, multo vero minus discernere. Neg. quoad multilocationem. Ceterum compenetrationis et punctorum simplicium systema, nec unica nec tutior fortasse via est ad solvendas difficultates; nos alias præterea recensimus, ideoque duplici ratione peccat Bayle, qui nobis hanc obtrudit difficultatem: tum scilicet in eo, quod affirmet non posse aliter, quam per compenetrationem fieri, ut integrum Christi corpus existat in eucharistia; tum in eo, quod autemet compenetrationem absolute ac in se repugnare, cum non pauci philosophi contrarium doceant; quod si hæc via ipsi non arridet, aliam eligat. Sicque responsio patet ad id, quod adjicitur de diversitate corporis, quæ inde exurgeret. Nec enim fidei dogmata permisceri debent cum placitis philosophicis, perinde ac si illa ab istis dependerent.

Ad 2. prob. vel N. vel D. Repugnat multilocatio naturaliter, Tr. supernaturaliter et in se N. Prætermismissis enim omnibus Theologis, philosophi iique gravissimi vel inter Protestantes hanc repugnantiam minime noverunt: ejusmodi inter ceteros sunt Leibnizius, et Voët professor et minister ultrajectinus apud Feller (a). Imo nec desunt, qui contendunt naturaliter etiam fieri quandoque posse, ut idem cor-

(a) *Catéchisme Philosoph.* Tom. III art. *Eucharistie* §. 441. num. 5.

pus duplicem habeat existentiam seu bilocationem (a), licet modus, quo id contingat, mente concipi nequeat. Verum ex eo, quod non assequamur, qua ratione id fiat, non ideo negare jure possumus, multo minus affirmare quod repugnet. Profecto, melius non assequitur cæcus natus ejusdem corporis in pluribus speculis repræsentationem, ac nos ejusdem corporis replicationem in pluribus locis; stulte tamen omnium judicio cæcus se gereret, si ex eo, quod rationem non concipit, qua multiplex ejusdem corporis repræsentatio eodem tempore in pluribus speculis fieri possit, eam contra ceterorum auctoritatem obstinate negare vellet. Recepta passim opinio est, quod præsentia unius substantiæ respectu alterius, in sola consistat ejusdem immediata operatione in alteram; in hac hypothesi dici posset, corpus Christi, potentia quidem extraordinaria, quæ tamen captu difficilis non est, producere eodem tempore per se absque causa intermedia illos effectus, quos prius producebant panis et vinum tot in locis, in quibus quotidie hoc mysterium celebratur, et sic præsens esse eodem tempore pluribus in locis (b).

Ad 3. N. Sed idem corpus diversos tantum haberet respectus ad corpora coexistentia, quod divinitus fieri potest.

Ad 4. N. Ut ex dictis patet.

Ad 5. D. Contrariis affectionibus subiceretur accidentalibus et ratione loci, C. essentialibus et ratione subjecti N. Alioquin se mutuo destruerent (c).

Ad 6. D. Pro ratione panis consecrati, C. absolute N. Quod si absolute dici nequit, corpus Christi ubique esse, multo minus dici poterit immensum, ut nonnulli objiciunt; ad immensitatis siquidem proprietatem requiritur, ut illud, de quo immensitas prædicatur, sit infinitum actu ac natura sua, atque ab intrinseco immensum, ita ut nequeat non esse in omni loco; quæ certo Christi corpori convenire nullatenus possunt.

Ad 7. N. Neque enim multiplicitas respectuum seu relationum aliquid addit subjecto sic multiplicato. Atque hac ratione occurrendum est innumeris prope ejusmodi tritis, quas possemus jure contemnere.

I. Inst. Saltem istud dogma omnem certitudinem destruit ex parte sensuum. Nam 1. sensus, facta etiam consecratione, non enunciant, nisi panem. 2. Imo non ita pridem instituta a nonnullis analysi chymica ejusdam particule consecrata, nulla in ea recepta est substantia animalis, sed solum substantia vegetalis, attamen nos credere teneremur, esse Christi corpus; 3. de nulla itaque re certi esse possemus; 4. præsertim, cum panis consecratus nos nutriat, et

(a) *Ibid.*

(b) Cf. Abb. de Lignac *Présence corporelle de l'homme en plusieurs lieux prouvée possible par les principes de la bonne philosophie.* Paris. 1764. nec non Monton S. J. *Meditazioni per fissar la credenza.* Ferrara 1805. Med. XXIII. *Della eucaristia.* Hauser S. I. *Ontologia* P. IV. ar. V. §. 579. seqq.

(c) Cf. Hauser l. c. §. 576.

vinum inebriet, ac cætera præsent, quæ panis vini-que substantiæ efficere solent. 5. Nec reponere juvat cum s. Thoma, accidentia, quæ, destructa panis vini-que substantia, per miraculum absque subjecto subsistent, illos ipsos effectus producere quos substantia producere solebat sive passione sive actione, quia per modum substantiæ subsistent; theoria enim de accidentibus absolutis tum a physica, tum a sana philosophia rejicitur, cum species nihil aliud sint, nisi materiæ modi et affectiones, quæ propterea nec Dei virtute ab ea separari possunt, prout separari nequeunt volitiones a voluntate. 6. Accedit quod nec concipere nos possumus, qua ratione integrum humanum corpus in parvæ hostiolæ spatio contineatur, 7. illudque majus minusve sit pro majori minorive hostiæ magnitudine, quæ si frangatur, pro fragmentorum numero crescat ejusdem corporis multiplicatio. Ergo.

R. N. A. Ad 1. prob. D. Sensus annunciant species sive apparentiam panis, C. substantiam seu naturam panis N. Officium enim sensuum, præsertim vero visus, non versatur circa corporis naturam aut essentiam, seu ut cum Lucretio loquar: *nec possunt oculi naturam noscere rerum*, sed solum versantur circa existentiam, et ea, quæ apparent in eodem corpore; imo in hoc ipso corrigendi quandoque sensus sunt a ratione. Multo igitur minus eorum adherere iudicio debemus, cum nos commoneat divina auctoritas, non esse in eucharistia nisi apparentiam panis, quam Deus vel per se vel per media sibi soli nota, destructa panis substantia, in nobis excitare potest (a).

Ad 2. Resp. I. D. Si posset analysis chymica institui *corporis gloriosi*, adeoque *incorruptibilis* ejusmodi est Christi corpus post ejus resurrectionem, C. secus N. Resp. II. impietatem ac stultitiam adversarios hac vice sefellisse. Impossibile siquidem est, ut instituat processus chymicus, ut vocant, quin species panis corrumpantur, non secus ac quivis alius cibus in stomacho nostro, in quo, velut in laboratorio chymico, dum fit nutritio, partes secernuntur. Ergo, quemadmodum cessat in stomacho nostro realis Christi corporis præsentia, statim ac corrumpuntur eucharisticæ species; sic cessat dum per chymicam operationem eadem species immutantur. 3. Accedit, Deum, qui voluit latere Christi corpus sub panis speciebus, hæc ipsas, destructa substantia, species offerre intuendas, dum in sua elementa hostia consecrata resolvitur.

Ad 3. Neg. sequelam. Seposita enim peculiari Dei auctoritate, nos tuto judicare possumus de objectis juxta id, quod de iis nobis sensus referunt. Sed neque in eucharistia nos sensus decipiunt. Sensus enim nostri solum versantur circa species, nobisque referunt species panis et vini, quæ reipsa adsant in eucharistia, ideoque evanescent nugæ omnes a Bayle exco-gitata.

(a) Cf. Bergier *Traité historique et dogmatique de la vraie religion.* T. IV. p. 341. et tom. X. p. 147. seqq. Palmieri *Analisi ragionata* etc. Tom. VI. p. 355. seqq.

Ad 4. D. Id est Deus vel per se, uti supra dictum est, vel per media sibi soli nota ad exercendam fidem nostram eosdem producit physicos effectus, quos produceret substantia panis aut vini, si adesset, C. ipsum Christi corpus N. Nos non tenemur modum exponere aut determinare, quo hæc fiunt, sed solum ostendite fieri posse. Idipsum dicatur de ceteris omnibus, quæ circa species sacramentales accidere possunt, quæque non attingunt corpus Christi gloriosum, quod haurit affectionum aut passionum, in statu præsertim sacramentali, incapax est.

Ad 5. Transmittimus totum argumentum. Fides enim nos docet credere realem Christi præsentiam, non autem aut accidentia absoluta peripateticorum, aut aliud quodlibet philosophicum systema. Fides semper simplex est, hominum additamenta ut plurimum implexa sunt ac difficilia (a).

Ad 6. D. Si existeret modo naturali, Tr. si modo sacramentali N. Responsio patet ex dictis.

Ad 7. N. Sed Christi corpus relationem seu habitudinem tantum habet ad majorem, aut minorem hostiæ magnitudinem. Sic Deus neque crescit neque minuitur per creationem aut destructionem mundi quem implet. Ex his etiam responsio fluit ad id, quod postremo loco objicitur, de corporis multiplicatione pro fragmentorum numero, ut patet ex speculi fracti exemplo; tot enim post speculi fractionem habentur ejusdem objecti repræsentationes, quot sunt speculi fragmenta.

II. Inst. Nemo inficias iverit, plurima incommoda, imo et absurda ex ejusmodi dogmate necessario profluere. 1. Atque in primis, quod Christi corpus indignis profanationibus subiceretur; 2. tum etiam, quod præferret figuram et affectiones panis; 3. quod panis verteretur ac immutaretur in Deum. 4. Falsum præterea esset illud omnium ore tritum axioma: totum est majus sua parte; nam in ultima cæna Christus in manu sua, quæ est pars, gestasset corpus suum, quod est totum. 5. Quare merito concluderet Tillotsonus, nec apostolos credere potuisse Christo affirmanti illud quod in manibus gerebat, esse corpus suum: ipsi enim per visum, gustum, odoratum et

(a) Cf. Emman. Maignan ord. *Minim. Philosophiæ sacrae* Tolosæ 1661. vol. 1. cap. XXII. prop. VI. n. 20. p. 878. Ex his patet quam ineptè, imo prorsus falso Beausobre *Hist. de Manichéisme et du Manichéisme* liv. V. ch. 1. §. XII. scripserit: « On ne connaissait point encore (sec. III.) de modes, ou d'accidens sans sujet, et l'on connaissait encore moins de translation des accidens d'un sujet dans un autre sujet. Nous sommes redevables de ces belles découvertes au nouveau mystère de la transsubstantiation » Etenim nec innotuit dogma de reali præsentia ac de transsubstantiatione systemati accidentium quæ vocantur absoluta, nec novum est mysterium transsubstantiationis. Utrumque enim dogma Patres quovis sæculo crediderunt et propugnarunt absque doctrina peripatetica de accidentibus absolutis, et adhuc adstrunt uterque fidei articulus absque illa. Iteratis experimentis comperi, nullam esse incredulis et hæreticis validiorem rationem impugnandi doctrinam catholicam, quam mendacia, et gratuitas assertiones.

tactum, certi efficebantur de pane, quem manducabant; per solum auditum novisse poterant, Christum præbuisse corpus suum: quomodo porro uni tantum testi fidere poterant, reliquis quatuor testibus reluctantibus? 6. Multo minus nos credere possumus; siquidem per sensus physice nobis constat, eucharistiam esse panem; esse autem Christi corpus non innotescit nobis, nisi per moralia certitudinis argumenta: atqui certitudo moralis prævalere nequit certitudini physice. Ergo.

R. N. A. Ad 1. prob. N. Eadem nempe ratione, qua ejus divinitas, qua omnia implet et ubique est, ab ejusmodi profanationibus non attingitur, neque proinde attingitur ejus humanitas glorificata, ac in statu sacramentali prout hic existit, cum sit illarum incapax. Homines sacrilegi sibi ipsi propterea nocent, non autem Christi corpori, quod eorum affectu contumeliis nullo modo potest, et ita de ceteris dicitur.

Ad 2. D. Id est, uti jam inuimus, Deus excitat in nobis figuram, easque affectiones, quas objective producebat, seu excitabat in sensibus nostris substantia panis, C. ipsum Christi corpus subjective hanc figuram affectionesque subit N. Hujus rei possumus aliquod exemplum capere ex *petrificatione*, in qua licet petra succedat ligno, attamen petra retinet figuram et lineamenta omnia ligni, idem porro phænomenon in substantiis animalibus cernitur, ut in *ichthyolithis* etc. Potest proinde tota substantia immutari, non immutata figura.

Ad 3. N. Fides enim catholica docet, panem converti in Christi corpus, cui per concomitantiam, ut scholæ loquuntur, tum anima, tum divinitas hypostatice unitæ sunt; numquam autem docuit *panem converti in Deum*. Somniant proinde increduli, dum absurda, quæ sibi animo fingunt, adscribunt fidei catholicæ.

Ad 4. N. vel D. Si in eodem statu, seu eodem existendi modo, Christi corpus fuisset, C. Si plane diverso, adeo ut in manu, quæ modo et statu naturali subsistebat, gesserit seipsum existentem modo et statu sacramentali N. Sic evanescit grandis illa difficultas, quam plenis buccis veluti novam ac insolubilem proposuit Russeavius. Eam jam sibi proposuerat et disjecerat s. Augustinus (a).

Ad 5. N. Probe enim noverant apostoli, auctoritatem Christi Filii Dei præferendam esse testimonio sensuum, quorum officium, ut sæpius diximus, non

(a) Enarr. I. in Ps. XXXIII. et enarr. II. in eund. Psalm. Exponens enim enarr. I. verba: *ferrebat manus suis*. « Hoc vero, inquit, fratres, quomodo posset fieri in homine, quis intelligat? Quis enim portatur manibus suis? Manibus aliorum portari potest homo: manibus suis nemo portatur. Quomodo intelligatur in ipso David secundum litteram non invenimus; in Christo autem invenimus. Ferrebat Christus manibus suis, quando commendans ipsum corpus suum ait: *Hoc est corpus meum*: ferrebat enim illud (corpus) in manibus suis. In Rhythmo etiam ecclesiæ dicitur: *Se dat suis manibus* ».

est renunciare substantiam alicujus objecti, sed obiectivas tantum affectiones.

Ad 6. Neg. pariter eandem ob causam; manifestam porro esse tum præcedentis, tum hujus argumenti fallaciam, ex eo liquet, quod exinde sequeretur, apostolos non potuisse sibi persuadere, Jesum Christum fuisse Deum simul et hominem, cum eorum sensus ipsis non exhiberent Christum; nisi ut hominem, ideoque humanam personam. At certum est, eos Christum ut Deum, divinamque personam habuisse. Quod vero adjicitur de conflictu inter physicam et moralem certitudinem, jam pridem diluimus (a), quin necesse sit his negis diutius detineri.

CAPUT II.

De modo quo Christus sit præsens in eucharistia, seu de transsubstantiatione.

Conveniunt Lutherani cum Catholicis in profitenda reali corporis et sanguinis Domini præsentia in eucharistia; dissentiunt vero circa modum, quo Christi corpus et sanguis in sacramento præsentia fiunt. Unanimiter enim respuunt catholicam doctrinam de transsubstantiatione; at in diversas sententias abeunt in exponenda ratione, qua Christus fit præsens, ac manet in eucharistia. Nonnulli inter eos invexerunt unionem hypostaticam Verbi incarnati cum pane, quam unionem appellarunt *impanationem*; alii affirmarunt Christi corpus esse in pane, cum pane, *sub pane*, qua *consubstantiatione*, ut vocant, seu commixtione aut concomitantia, duæ illæ substantiæ in eucharistia ita uniuuntur, ut neutra in altera includatur (b).

Contra hos hæreticos Tridentina synodus sess. XIII. can. II. decrevit: « Si quis dixerit, in sacrosancto eucharistiæ sacramento remanere substantiam panis et vini, una cum corpore et sanguine D. N. J. C.; negaveritque mirabilem illam, et singularem conversionem totius substantiæ panis in corpus, et totius substantiæ vini in sanguinem, manentibus dumtaxat speciebus panis et vini; quam quidem conversionem Catholica Ecclesia aptissime *transsubstantiationem* appellat; anath. sit ».

Ex hoc porro canone patet 1. articulum transsubstantiationis esse dogma peculiare ac distinctum a dogmate de reali Christi præsentia, et cessatione omnis substantiæ panis ac vini; merito propterea Pium VI. in *Constit. Auctorem fidei* damnasit veluti « perniciosam, derogantem expositioni veritatis catholicæ circa dogma transsubstantiationis, ac faventem hæreticis » propositionem XXIX. synodi Pistoriensis, quæ tradit, in postremis his duobus articulis haberi plenam fidei doctrinam de eucharistia (c).

(a) Tract. *De vera religione* n. 177. seq.

(b) Cf. Bellarm. lib. III. *de Euch.* cap. 41.

(c) Cf. card. Gerdilium: « Animadversiones in notas, quas nonnullis Pistoriensis synodi propositionibus damnatis in dogmatica constit. ss. D. N. Pii VI. quæ incipit *Auctorem fidei* cl. Feller adijciendas censuit ». §. II. opp. ed. rom. tom. XIV. p. 515. seqq. Sane Bellarminus l. c. n. 41. tradit, Lutheranos

Patet 2. in dogmate transsubstantiationis inesse rationem, ut loquitur Bellarminus (a), existentia Christi et cessationis panis et vini in eucharistia: ideoque rursus in censura apostolica doctrinæ synodi Pistoriensis l. c. merito notatam esse omissionem: « qua notitia subtrahitur tum articuli ad fidem pertinentis, tum etiam vocis ab Ecclesia consecratæ ad illius tuendam professionem adversus hæreses » ac propterea, illos decipi, qui autumant modum, quo Christus præsens sit ac existit in eucharistia, nequam ad fidem pertinere.

Patet 3. Solam transsubstantiationem spectare ad fidem, minime vero varias illas ac multiplices rationes, a scholasticis excogitatas ad eam explicandam; multo minus ad fidem pertinere plures paucioresve illas condiciones, quas iidem postulant, ad veram propriæ dietam conversionem constituendam. Ceteris proinde omissis, nobis valde probatur sententia Vasquezii, quam adoptavit Franciscus Veronius (b) utpote quæ simplicitate sua se commendat, et faciliorem reddat hujus dogmatis vindiciam. Censet itaque Vasquez, transsubstantiationem in suo conceptu formali consistere in relatione (et quidem extrinseca et solius rationis) ordinis inter substantiam, quæ desinit, et eam, in quam desinere dicitur vi verborum Christi; ita ut transsubstantiatio nihil aliud addat reali præsentia, nisi *cessationem panis in ordine ad realem Christi præsentiam*, quo verba Christi sint vera. Desinit autem panis substantia per destructionem (c).

Patet 4. Dogma transsubstantiationis esse veluti sequelam alterius dogmatis de reali Christi præsentia, hoc propterea nondum constituto, perperam illud adstrueretur. Res proinde hic nobis est directe cum Lutheranis, nec nisi indirecte adversus Calvinistas ac sacramentarios reliquos hic pugnare possumus, cum desit fundamentum. Quibus ita compositis, sit

PROPOSITIO

Tota substantia panis ac vini in eucharistia per consecrationem convertitur in substantiam corporis et sanguinis D. N. J. C.

Est de fide, ut constat ex citato canone eue. Tridentini. Sic vero ejus veritatem in primis ex scripturis ostendimus. Lutheranis fatentibus, verba Christi in sensu litterali proprio accipienda sunt; atqui hæc Christi verba: « Hoc est corpus meum » in sensu litterali proprio solum Christi corpus significant, seu designant, non autem panem, ejus nulla fit mentio. Ergo si solum Christi corpus significant ad exclusionem panis, ut vera sit Christi propositio litteraliter in-

magis reprehendere Catholicos « quod transsubstantiationem faciant *articulum fidei*, quam quod eam defendant ». Adeo nempe explorata res erat, tum apud Catholicos, tum apud hæreticos, definitam ut articulum fidei doctrinam de transsubstantiatione.

(a) L. cit. cap. 15. n. 1.

(b) In *Regula fidei* §. XII. n. 5.

(c) Cf. in 5. P. s. Th. tom. III. disp. 181. capp. 41. et seq. Nec ab eo dissentit quoad rei substantiam Bellarminus l. c. cap. 48.

tellecta, debuit necessario panis in Christi corpus mutari, seu converti. Hoc idem rursus sic brevius conficimus: hæc verba: *Hoc est corpus meum*, vel intelligunt adversarii de pane in Christi corpus mutato, vel de pane, ut panis est, seu de pane non immutato; si de pane mutato intelligunt, jam nobiscum sentiunt; si vero de pane non mutato, jam falsus esset eorum significatio: nam panis triticeus non est Christi corpus (a).

Verum quod omnem dubitationem tollit circa genuinum Christi verborum sensum est traditio; etenim « Pia antiquitas aperte satis declaravit, panem mutari in corpus Christi, vinum in sanguinem, passimque hic veteres agnoscunt *μεταστροφῆς (metastrophesin)*, quam latini transsubstantiationem recte verterunt... et quemadmodum igitur alias, ita hic quoque explicanda est scriptura ex traditione, quam custos Ecclesia ad nos usque transmisit »; ita Leibnizius lutheranus homo (b). Et sane, nihil exploratius in tota antiquitate hoc dogmate est, ut constat tum ex Patribus, tum ex liturgiis omnibus. Non pauca hæc referuntur documenta, quæ jam adduximus, cum ageremus de veritate realis Christi præsentia ex traditione, quibus tamen nonnulla alia hic adjicimus. Itaque Patres passim docent 1. panem et vinum verbis Christi in corpus et sanguinem *converti*, ita Cyrillus Alex. scribens in ep. ad Calosyrium: « *Convertens ea (oblata) in veritatem propriæ carnis* ». Eusebius Emisenus, adducto exemplo creationis, s. Greg. M. alique apud Bellarminum (c); 2. affirmant panem *mutari, transmutari, immutari*; ita ss. Cyprianus, Cyrillus Hierosolym., Ambrosius, Gregorius Nyssenus, Jo. Chrysostomus, Jo. Damascenus ibid.; 3. adstruunt panem *transire, transformari, fieri, transelementari* in Christi corpus, ita ss. Remigius Rhemensis, Jo. Damascenus, Theophylactus, Augustinus, alique passim (d). Ad hanc porro mutationem persuadendam utuntur exemplis petitis, ut vidimus, a creatione, conversione aquæ in vinum etc. et expresse negant quidpiam remanere de pane ac vino post consecrationem. Sic enim inter ceteros loquitur s. Cyrillus Hieros.: « Aquam olim in vinum, quod sanguini affine est, in Cana Galilææ transmutavit: et eum parum dignum existimabimus, cui credamus, quum vinum in sanguinem transmutavit (e)? »

(a) Cf. Bellarm. ibid. c. XIX. Becanum *Manuale Controv.* lib. II. cap. III. n. 9. seqq.

(b) *Systema theol.* p. 226. Nec ab eo dissentit Schultess, qui in *Annalibus theologicis* scribit: « Cum admittitur realis ac substantialis præsentia corporis et sanguinis Christi Jesu in eucharistia, necesse est pariter admittere, quod panis ac vinum subeant mutationem incomprehensibilem aliquo determinato temporis puncto, et Ecclesia catholica nihil aliud efficit, nisi quod hoc punctum determinet. Eadem ratione ipsa potest littere scripturarum inniti, quoniam in iis dicitur: *τοῦτό ἐστιν (hoc est)* nunquam vero: *ἐν τούτῳ (in hoc)* ». Cf. Esslinger *Apologie de la religion catholique par des auteurs protestants etc.* 1852.

(c) Lib. III. cap. XX.

(d) Ibid.

(e) *Τὸ ὄνομα ποτὲ τῆς ὕλης μεταβάλλεται, ἀλλὰ τὸ ἴδιον*